

**Colecția CORINA
ISABELLA CSISZÁR**

**Colecția MARIA MIRELA PODUȚ
ȘI CORINA ISABELLA CSISZÁR**

**Orații de nuntă din
Oncești**

Tradiții la nunta din Țara Lăpușului

**Strigături de mers la
cununie**

Ocazii de a se cunoaște tinerii

1.

Ei, hai și iară hai,
Frunză verde de mălin,
Hai, mireasă, să-ți întin,
Că astăzi ne despărțim.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

2.

Ei, hai și iară hai,
Mândru ți să stă mireasă,
Ca și la o-mpărâteasă
Ș-amu-i lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

La noi mai demult era joc la șură, erau Vergele pă la Cămin. Și acolo să cunoștău tinerii. Să înțelegău tinerii acolo și apoi să și împotrivău unii părinți că nu erau de acord ori că nu le plăcă fata, ori nu le plăcă fecioru' și nu vră să-i leșă. Sau că nu-i găzducă fata. Api să hotărau care să vâjau, méréu a peți. Zăcă cătă fată:

- Pă mâini sara venim a peți. Api fata trebuie să să pregătească, să facă mâncare, plăcinte, pancove, de aieste, mai făcú și găluște. Și fecioru' méré cu mă-sa, cu tată-său, cu frații și ducé o cupă de horincă. Să așezau după masă și zăcu:

- Noa, măi oameni, nu ne întrebați di ce am vinit? Fecioru' aiesta o zăs că-i tre pă fata voastră, că așé s-o înțales și ne-o înfricat să vinim a peți.

Și să înțăleg cu zestrea, locul, vacile și api să înțălegeau când să facă nuntă. O fost și care și-o făcut nuntă și n-o márs părinții la nuntă, dacă n-o fo' de acord. Da' ei tot s-o luat dacă ș-o fo' dragi. Tot atunci sara grăiau pă cine să pună de nănași, pă cine să bage ceterași. Un nănaș avé mireasa și unu mirele, își puneau neamuri, care era mai găzduc. Nunta să făcē separat la mire și separat la mireasă.¹

Pețitul

În postul Crăciunului și în șezători feciorii să adunau cu fetele și să gândeu care s-or căsători, s-or lua. Și api în câșlegi fecioru' spunea:

- Mamă, tată, mă însor.

- Cu cine?

Și îi spuné cu cine și să hotărau să mărăgă a peți.

Și o anunță pă fată că sâmbătă sara ori joi ori marți sara să duce a peți. Și feciorul o anunțat-o pă fată că vine a peți. Și mergea fecioru' cu părinți și să înțelegău acolo. Api mai era și refuzat că

¹ De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

nu să înțelegéu de la avere. Mâncau, béu, să petrecéu și api grăiéu de zestre. Și zâcéu câtă tineri:

- Méréți și vă înțelegeți voi afară. Și dacă să înțelegeu era bine, dacă nu, stricau nunta. Demult mai hotărau și părinți, după avere, dacă fata era găzdacă putea fi și mută și hădă sau dacă erau neamuri să luau ca să nu li să piardă averile, să nu li să împrăștie.

Api să pregătéu de nuntă. Erau separat nunțile, mireasa la casa ei și mirele la casa lui. Nu să făceau atunci la cămin împreună, nunțile să făceau separat. Și meré unu din familie să cheme la nuntă. Și duminica când era nuntă, fata și feciorii mergeau separat la beserică. Și după cununie mergeau tot separat acasă fiecare la casa lui.²

Chematul la nuntă

Erau stegari chemători care chemau la nuntă, îmbrăcați țărănește, cu cârjă, cu colac, năframă la colac una roșie și una neagră. Avéu cipci puse la cârjă și colacu' înstruțat și cu busuioc. Era botă de lemn și mai demult o fo' de fier. Și aceia umblau pân tăt satu' și zâcéu:

Aiesta-i colac frumos
Cum îi chipul lui Hristos
Că să nu gândiți
Că să nu viniți
Că nu suntem ceva cealăi, ceva prabalăi,
C-avem semne-mpărătești,
Că și dumneavoastră vedeți;
Avem struț de busuioc,
Cum poartă cinstitul mire-n clop;
Avem năframă de mătasă,
Cum poartă cinstita mireasă.

Cusutul steagului și cununa

Era o femeie în sat care făcea cununi de mireasă și să cumpăra de la ea. Mireasa avé două fete și doi băieți și la mire erau numa' două fete, două druște. Și aceia făceau steagu'. Și api sâmbătă sara era joc și la mire și la mireasă. Și la mire meréu acasă feciorii, 3 - 4 băieți care să facă steagu' până la cununie. Îl făcéu din năfrâmi și din brâie și clocotici. Și punéu cunună de bărbânoc. Erau năfrâmi albe, roșii și verzi. Aducéu fetele și femeile din sat și cosău. Mirele mergea la casa miresei cu

3.

Ei, hai și iară hai,
După ce ti-i mărita,
Nime nu ț-a întina,
Nu ț-a si dragă viața.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

4.

Ei, hai și iară hai,
De noră dacă ti-i duce,
Multe-i tra, multe-i ajunge
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

5.

Ei, hai și iară hai,
La străini nu îi ușor,
Nu poți fa pă voia lor
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

² De la Otilia Cosma, 64 ani, Suciul de Sus, 2014;

6.

Ei, hai și iară hai,
Hai, mireasă și te gată
Că mirele te așteaptă.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

stegariu și trebuia să joace cu mireasa. Ori cu cine juca mireasa când intra mirele în casă, trebuia să-i dea mireasa s-o joace mirele. Și pă la mijlocul jocului opré o rudenie jocu' și zâcé:

- Să știți oameni buni, să ziniți pă mâine în cuscri, vă cheamă socru mare să viniți în cuscri.

Și după ce o lua mirele pă mireasă și o ducé la casa lui, începé ospățul. Și pă la 12 noaptea să ducéu la mire acasă. Și fiecare aducé de acasă horincă și închinau cu fiecare sticla. Avéu tăt felu' de amestecături de horinci. Mireasa era îmbrăcată țărănește, avé cunună și șlaier cumpărat. Cununa era din flori de hârtie creponată, cu oglinjoară pă ié. O luat obicei' de la austro - ungari. Pă vremuri zâc bătrânii că era din bărbânoc, din flori naturale. Și avé mureasa patru zadii, așa era obiceiul³.

7.

Nunta propriu - zisă

Ei, hai și iară hai,
În fața bisericii
Cu nănașii, părinți,
Unde mărg tăți tinerii.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

Să punéu și druște. Și vineri sara făcéu steag și tăt vineri sara méréu și miriteii la popa, să-i întrebe dacă știu rugăciunile. Să ducéu cu prăjituri și o félie de horincă. Steagu' îl făcé din brâie, din năfrâmi, din bărbânoc, din flori, busuioc. Druștele strânjeu năfrâmi și brâie multe. Jucau după cusutu' steagului la mire. Și a doua zi iară era joc și la mire și la mireasă. Și pornéu separat la cununie și mirele și mireasa. Pă mireasă o ducé de mână doi feciori. Și la beserică o mărs mirele nainte și mireasa după el. Api câte una îl fâné înaintea bisericii, în batjocură până țepené. Mirele cu stegarii să ducéu la mireasă și să înțelegéu la cât să pornească la cununie. Api jucau feciorii cu mireasa și druștele cu

8.

Ei, hai și iară hai,
Popa-i om înșelător
Că te-ntreabă de trei ori
Ș-apoi te pune să jori,
Ori îți place, ori nu-ți
place,
Tu zâci da, că n-ai ce face.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

Nuntă în Groșii Țibleșului; foto: colecția Xenia Pop

³ De la Otilia Cozma, 64 ani, Suciul de Sus, 2014;

mirele. Api ducéu 3 colaci împ't'istriți. Unu-l puné pá un sfeșnic pá care-l avé popa. Și acela-l tăié și puné pá masă cu miere și le da la mniri pá când să cununa. Și doi colaci îi puné la mnireasă în mână, când vin de la cununie napoi. Api venéu tăt strâgând strâgături de mireasă. Când pornesc de acasă strâgă:

Busuioc a mminos bun,
Doamne, ajută-ne la drum;
Busuioc a mminos tare,
Doamne, ajută-ne la cale.
Noi merem p-o cale lungă,
Nu-i pasăre să ne-ajungă;
Noi merem p-o cale lată,
Nu-i pasăre să ne-ntreacă.

La mire iară strâgă:

Măi, mire, pá casa ta,
Cântă cucu și mierla.
Și cânta cu glas subțare,
Tăt a dor ș-a despărțare.
Despărțare cu năcaz,
Mă duc mamă și te las.

Când meré după mireasă, puné o măsuță cu o cofă cu apă în ié și cu busuioc. Și puné o farfurie de tablă cu grâu. Și druștele aruncau cu grâu din blid și stropeau cu apă din cofă.

Noi țâpăm apă din râu
Pân ce-ați vinit pé târziu;
Noi țâpăm apă din vale,
Pân ce-ați vinit tăți pe-o cale.

Nu țâpați grâu plevos
Că ni-i mnirele frumos.

Hai la popa să jurăm,
Care din ce neam suntem,
La popa și la-mpăratu'.
Că nouă ni-i neam tăt satu'.

Și una lua blidu' și trebuia să-l arunce păstă casă, acolo la casa miresî. La 12 noaptea să dezbrăcau miresăle și le puné năframă pá cap, trecea în rândul nevestelor.

Și mireasa umbla cu coada împletită pá spate. Și după o

9.

Ei, hai și iară hai,
Da' tu nu si supărată,
Nu-i așe rău măritată,
Mirele să te-nțăleagă.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

10.

Ei, hai și iară hai,
Păstă-o lună, păstă două,
Ne-a zini rându' și nouă.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

11.

Ei, hai și iară hai,
Și iar laolaltă-om si
Ș-om începe-a nevesti,
Numa așe, c-așe-i lumea.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2013*

Strigături cu grâu

12.

Ei, hai și iară hai,
Sara păstă sat să lasă,
În Oncești îi nuntă-aleasă.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

13.

Ei, hai și iară hai,
Bună sara, mirilor,
Bun venit, nănașilor.
I să șade drumului
Când să duc alungu lui,
Că și drumu-i bucuros
Când îl calcă om frumos.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

14.

Ei, hai și iară hai,
Miresucă îți dau un sfat,
Ai grijă de-a tău bărbat
Și de-a si cu tine bun,
Poartă-l numai cu costum;
De-a si rău și blăstămat,

săptămână de la nuntă să făcă spălatul nănașilor. Făcă nănașii atunci ospăț și aștepta finii. Și atunci o împleté nănașa și îi puné păru' sus. Și îi spăla pă nănași de 3 ori cu apa dintr-un lighean și îi ștergé cu un prosop. Și priméu un colac și o năframă. Și prosopul cela rămâné la nănași. Îi spăla în semn de mulțumire, deveneau părinți spirituali, spălarea era ca un botez. Api cuscrele să încuscru cu colaci. Soacra mică îi dădé la cé mare un colac și o năframă. Și soacra mare îi dădé și ea napoi. Să făcă un schimb:

Un colac din grâu frumos
Din pielița lui Hristos.

Și îi dădé colacul și o cupă de horincă. O litără de horincă își dădéu una la alta și să pupau.

La cununie tinerii jucau afară și muzâca zăcé în drum și bătrânii și copt'iii intrau în biserică. Când ies de la cununie béu cuscrii laolaltă cu mirii, cu popa, tăți închină cu horincă. Api de acolo o mărș tăți la mnire acasă. Și acolo-i așteptau cu un scaun înaintea căsî. Strâgau iară pă drum:

Ce mireasă ducem noi,
Nu o dăm pă patru boi.
Boii-s buni de plugărit,
Mireasa de găzdălit;
Boii-s buni de tras la brazdă,
Mireasa de făcut gazdă.

Ies babele șir pă leasă
Și să uită la mireasă.

Punéu un scaun înaintea căsî c-o cofă cu bosâioc, cu agheazmă. Și un blid cu grâu pă scaun. Și înconjurau de 3 ori scaunu': Strâgau:

Dăm cu apă, nu cu grâu,
Pân ce-ați vinit pé târzâu.
Țăpăm grâu, nu țăpăm pleavă,
Că ni-i mireasa de treabă;
Țăpăm grâu, nu țăpăm orz,
Că ni-i mirele frumos.

Una dă cu busuiocu cu apă și ceie cu grâu. Druștele străgă:

Hai, la popa să videm,

Care din ce neam suntem,
La popa și la-mpăratu',
Noi suntem neam cu tăt satu'.
Nu ne udați pă suman
Că suntem de mare neam.

Api săré un fecior, să băga pântre tăți, pântre druște s-apuce
blidu'. Și să-l arunce păstă casă. Și api ieșé soacra mare din casă
și strâgau:

Ieși afară, soacră mare,
Că-ți aducem noră tare,
Nu ieși cu șurț de lână
Că mireasa nu-i bătrână.
Ieși cu șurțu' de mătăsă,
Că-i tânără și frumoasă.⁴

După ceie să puné un blid de lut și trebuia să joace
mnireasa pă bani. O juca soacrele, nănașa, druștele; și api acolo
să strâga fel de fel de strâgături. Api erau și mânioase pă mireasă
că s-o dus acolo și n-o lăsat pă altă fată la fecioru' cela:

Tu, mireasă, cu sobon
Pus-ai pă dracu' pă horn,
Di pă horn l-ai pus pă mutie
Și-o fo' musai să te-asculte;
Di pă mutie pă triptici
Până te-o adus aici.
Mai văzut-ai cioară albă
Și la soacră noră dragă?!

Hop, săracă tu, mireasă
De ț-a si bărbatu' rău,
Fă-i haine de lipideu,
Și izmenele de sac
Și de-a zâce că nu-i plac,
Dă-i cu ele după cap.

Când jucau soacra cu nora:

Joacă soacra cu nora,
Mintenaș s-or scărmâna,
Nu ti teme noră, nu,

Nu durni cu el în pat
C-asta-i boala la bărbat.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

15.

Ei, hai și iară hai,
Măi, mire, mândru gătat
Asară unde-ai umblat,
Mândră floare-ai cumpărat,
Și dacă îi îngriji
Și mai mândru ț-a-nflori.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

16.

Ei, hai și iară hai,
În concediu îți mē la băi,
Nu în sat a face clăi.
Să trăiți, să vă ibdiți,
Să-i bucurați pă părinți
Că părinți asta vor,
Bucuria pruncilor.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

⁴ De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

17.

Ei, hai și iară hai,
Coconi mulți nu vă doresc,
Că prețurile tot cresc,
Numa un fecior ș-o fată,
Să vă sie lumea dragă
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

Că nici eu nu îs dracu'.

Să-ncepe apoi ospățul. Mirele cu mireasa erau la mire.
După ce jucau cu mireasa, a miresei fugéu acasă, a mirelui să
băgau după masă și începea ospățul. După ce s-o strâns banii api
méré mnirele cu mireasa la mireasă acasă.⁵

Darul de nuntă

Pună țoluri, fêță de masă, năfrâmi, pământ, un d'ițâl,
purcel, oaie. Era rău de bani atunci și își duce omu' de acasă o
fêlie de horincă.⁶

Jocu' găinii

Să închina găina și începé jocu' găinii la mire.

18.

Ei, hai și iară hai,
Nănașilor, să trăiți,
Pă miroi să-i sfătuiți,
Bine să găzduiască,
Dragostea să-și prețuiască.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

Strigătura la găină:

De când am vinit aici,
Socăciță-am văzut cincî.
Care-i prima vie aici.
Socăcița care-i prima,
Vie aicia cu găina.

Nănașule, om cinstit,
Știi ce mi-ai făgăduit,
Că de viu cu găina
Tare mulți bani mn-i mai da,
De n-ar mai ști nănașa.

19.

Ei, hai și iară hai,
La aiastă vesălie,
Milioanele să zie,
Milioane și valută,
Și petrecere plăcută.
Ș-acum vă poftim la masă
Și petrecere frumoasă!
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

Stau în loc și mă gândesc,
Găina cum s-o-mpărțasc.
Pt'icioarile și clonțu'
I le dau la nănașu';
Clonțu' și cu aripa
I le dau la nănașa.
Atâta i-i porția.
Pt'icioarile și t'eptu'
I le dau la nănașu',
C-acele i-s sufletu'.

Socăciță cu izmene,
Mi-ai dat găină cu pene.

⁵ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

⁶ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

Flocăiește-i penele,
Sufucă-ți izmenele.
Vai, de mine, bine-mi pare,
Că nu m-ați ocărât tare.
Nu mă faceți să vă spui,
C-o fo' cloșcă di pă pui.
Ș-o lăsat puii pă rât
Ș-o vinit la cocoșăt.
O vinit la nănașu',
Să o cocoșască amu'.

Socăciță, hai, încoace,
Ce-ai făcut, mie nu-mi place.
Că nănașu' pântr-un pui
Nu-și lasă nănașa lui.

Vai, de mine bine-mi pare
C-am celuit nănaș mare,
Două-am zâs, două-am greșăt
Ia, câți bani am celuit.
Cu banii de la nănaș
M-oi duce joi în oraș.
Ș-oi lua unu hâros,
Să stăie cu coada jos.
Lasă, stăie rădicată,
Ca la nănaș câteodată.

Se da găina la nănașă și nănașa o plătea. Api scotea mesăle ca să joace.

Socăciță, hai încoace,
Haida, strânge di pă masă.
Tinerii ar juca
Și cei bătrâni s-ar culca.

Bătrânii méréu acasă și tinerii cu mirii méréu în cuscri.
Și își punéu cuscrele câte un colac și schimbau între ele și strâgau.
Și iară îi băgau pă nuntași după masă:

Nu ne țâneți mult în prag,
De ne-ați așteptat cu drag,
De ne-ați așteptat cu dor,
Nu ne țâneți în ocol⁷.

20.

Hai, țura-i și țura,
Zi-i ceteraș cu arcu'
Să pot arunca cu grâu.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

21.

Hai, țura-i și țura,
Nu știu, măi, mire, frumos
Că în ce târg ai fost,
Nu știu câți bani ai dat,
Da-mi place ce-ai
cumpărat.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

22.

Hai, țura-i și țura,
Și tu mireasă ț-ai luat
Mire ca și un brad.
Numa de te-a știi cruța;
Ț-a si drag tătă viața.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

⁷ De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

23.

Îmbălțuitu' miresei

Hai, țura-i și țura,
Miresucă ca ș-o floare,
Numa să sii ascultătoare,
Bărbatul să ți-l iubești
Și socrii să îi cinstești.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

Îi lua cununa de la mireasă și îi puné năframa. Și nu-i plăcea, da cu ea jos. Și strigam:

Hop, săracă, tu mireasă,
Mireasă de bună samă,
Dai cununa pă năframă,
Da' năframa-i tare gré,
Multe grijuri îs în ié.

Api juca mirele cu nevasta și strâgam:

Joacă bine și mereu
C-amu' joci cu omu' tău.
Hop, săracă tu, mireasă,
Joacă bine și-ndesat,
C-amu' joci cu a tău bărbat⁸.

24.

Hai, țura-i și țura,
Și voi miri să siți cumiști
S-aduceți cinste la părinți,
Cine nu să poartă bine
Și-ntre neamuri ii rușine.
Și cine să poartă rău,
Mere vestea pă pârău.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

Cununa era roșie cu oglinzi și flori din hârtie creponată și șlaieru' era lung până jos. Soacra îi dăde la mireasă năframa în cap și mireasa încerca s-o arunce. Și soacra încerca să se impună și zâcé: „Las așé cum vréu eu, c-amu vezi pă Dumnezeu”.⁹

25.

Hai, țura-i și țura,
Drumu' iesta îi drum mare,
Nu gândiți că-i o cărare.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

Miri din Groșii Țibleșului; foto: colecția Xenia Pop

⁸ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

⁹ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

Meniul

Plăcintă și cocorăz și mai târzâu sarmale în oale de lut.
Și își ținé unu la celălalt blidu' să mănânce. Api mai târzâu s-o
făcut gulaș.¹⁰

Zestrea

Duceu cu carele și cu desagii straită, lipideu, țoluri,
perini, să doarmă mireasa în a ei, că strâgă soacra că doarme pă
a ei și nu și-o adus nimic, doarme pă halubele ei. Să țâneu în
lada de zestre. Aia i-o încărcai să să ducă cu ié de noră¹¹.

26.

Hai, țura-i și țura,
Bună sara, mirilor
Și vouă nuntașilor,
Bun venit nănașilor.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

27.

Hai, țura-i și țura,
Să aveți casă de piatră,
Supărare niciodată.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

28.

Ei, hai și iară hai,
Eu v-am așteptat în prag,
Cu noroc și cu mult drag,
Am ieșât să dau de veste
Că-i o nuntă ca-n poveste;
Am ieșit să cinstesc mirii
Că-s frumoși ca
trandafirii.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Maria Rednic, 70 ani,
Oncești, 2014*

¹⁰ De la Xenia Pop, 62 ani, Groșii Țibleșului, 2014;

¹¹ De la Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, 2014;